

Radiografia d'un continent

Àfrica, conflicte i canvi

El continent més endarrerit econòmicament camina cap a la democratització, però els grans problemes hi subsisteixen.

L'Àfrica s'enfonsa en la misèria i l'oblit. Més de trenta anys després de l'onada d'independència (1960) que desvetllà simpaties a tot arreu, especialment entre l'esquerra occidental, el continent negre és escenari de protestes contra els partits únics, de guerres político-ètniques i de morts per inanició i sida. L'esperança sembla extingir-se quan se sap que aquest continent de 450 milions de persones produeix cada any per valor de 135.000 milions de dòlars (13,5 bilions de pessetes), és a dir, el mateix que Bèlgica, amb 10 milions d'habitants. El deute extern ultrapassa els 250.000 milions de dòlars (25 bilions de pessetes) quan encara no s'ha aconseguit de deturar el creixement demogràfic ni d'augmentar la producció agrícola. L'Àfrica, especialment la subsahariana, viu de la caritat d'Occident i no sembla que li dolgui. Afortunadament, alguna cosa es mou al continent, tanmateix. Els anglesos, amb la supervisió de soviètics i nord-americans, han estat capaços de signar un acord de pau, després de setze anys de guerra civil. Els moçambiquesos segueixen el mateix camí i els namibians han demostrat que poden governar-se sense crispacions. Els sud-africans miren d'eixir de l'abominable règim de l'*apartheid*, encara que deixant milers de morts pel camí. Els capverdians han passat sense violència d'un sistema de partit únic al pluralisme polític. Àfrica, maltractada per segles de saqueig i de colonització, és contradictòria, com tot ésser viu.

Influïts segurament per l'enfonsament político-ideològic de l'Est europeu, els països africans que han anat més ràpids a democratitzar-se han estat els marxistes. Benin ja ha fet eleccions plurals i el Congo, Angola i Moçambic han aprovat el multipartidisme. Etiòpia, l'únic que es resistia a deixar l'ortodòxia marxista, viu moments d'incertesa. El Front Democràtic Revolucionari del Poble Etiop (FDRPE) entrava a Addis Abeba una setmana des-

prés de la fugida de Mengistu Haile Mariam, el "Negus Roig", que s'oposava a tota mena de pactes amb els insurgents. Abandonat dels soviètics, Mengistu s'estimà més el refugi de Zimbabwè, on té una granja, que no la resistència contra una guerrilla que s'apropava perillosament a la capital. Etiòpia confirma el paper preponderant dels Estats Units en la política internacional, aprofitant la inhibició soviètica. Washington, que ja s'erigí en àrbitre del procés d'independència de Namíbia i del de pacificació d'Angola, s'ha convertit en el tutor dels nous dirigents d'Addis Abeba, uns stalinistes verbalment peneditos que han promès la celebració d'eleccions lliures. Etiòpia torna al camp occidental, com durant el mandat de l'emperador Haile Selassie. Els eritreus, que desconfien de qualsevol poder d'Addis Abeba, esperen la celebració del referèndum d'autodeterminació. La guerrilla més antiga de l'Àfrica ocupa Eritrea, inclosa la capital Asmara, per pressionar Zenawi, el nou home fort etiop, no gaire amic de concessions territorials.

Somàlia, just a la banya de l'Àfrica, continua en guerra, malgrat la fugida de Siad Barre, ara fa sis mesos. Els rebels del Moviment Nacional Somalià (MNS), de l'ètnia isaak, han declarat la independència de la Somàlia colonitzada pels britànics, dita Somaliland. La decisió viola la Carta de l'Organització de la Unitat Africana (OUA), del 1963, que estableix la intangibilitat de les fronteres heretades del colonialisme europeu. Aquest precedent històric, que no sembla que hagi despertat l'interès de l'OUA (en la cimera recent d'Abuja, Nigèria), podria ser molt perillós per a un continent fragmentat en estats artificials. El record de Biafra recorre tot Àfrica. El Congrés de la Somàlia Unificada (CSU), que governa Mogadiscio des de la caiguda de Barre, està més interessat a restablir l'ordre a la zona sota el seu control que no a atacar els rebels del nord.

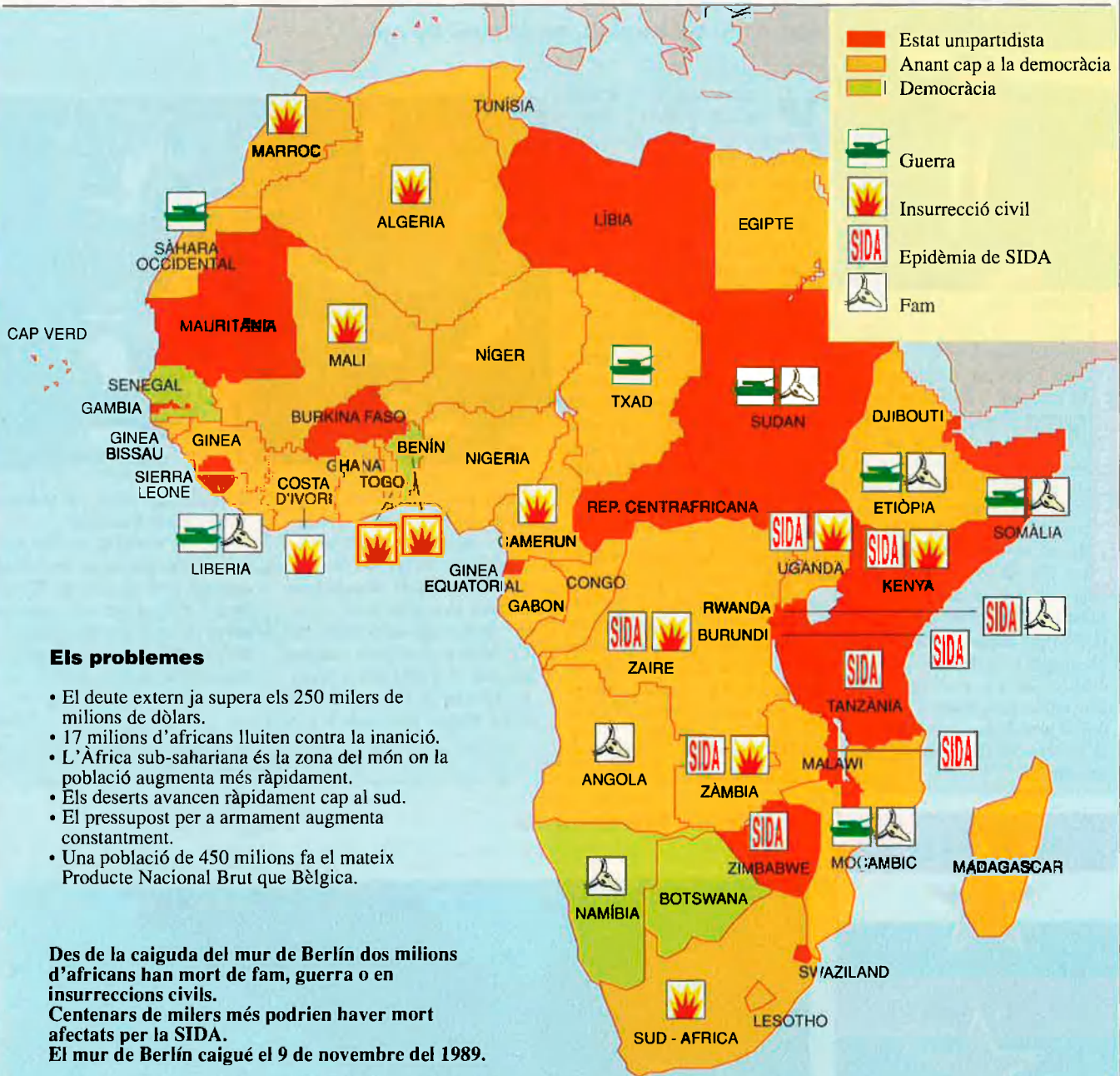
El Sudan es troba extenuat per la guerra i

la inestabilitat política. Els diversos governs de Khàrtum no han cedit a les previsions de John Garang, el líder de la guerrilla, que demana més participació del sud animista i cristià en els afers d'estat. La pressió dels islamistes impedeix tot acord.

El president liberian, Amos Sawyer, controla Monròvia amb l'ajuda de la força multinacional africana. La resta del país està en mans de Charles Taylor, el "senyor de la guerra", que es nega a negociar la seva rendició. Nigèria, el gegant de l'Àfrica occidental, exerceix la tutela sobre els nous dirigents liberians. Libèria, que durant un segle i mig havia estat el bastió dels Estats Units al continent, no passa de ser un sinònim de violència, inseguretat i fam.

Tot amb tot, el quadre no és tan pessimista en els altres conflictes. El Sàhara occidental espera el referèndum d'autodeterminació que ha de tenir lloc a principi del 1992, sota la supervisió de les Nacions Unides. Com que només els idiotes convoquen plebiscits per perdre'ls (cas de Pinochet i dels militars uruguaians), hem de demanar-nos les raons que han induït l'astut Hassan II a acceptar la proposta del secretari general de l'ONU, Javier Pérez de Cuéllar, quan la crisi algeriana i l'efectivitat dels murs defensius instal·lats pel Marroc a l'ex-colònia espanyola havia afeblit l'operativitat del Polisario.

Uganda, el Txad i Ruanda caminen vers la pacificació. L'exèrcit ugandès combat les últimes bosses de resistència dels seguidors d'Alice Lakwena, una dona que amb un discurs messiànic havia aconseguit de revoltar milers de persones contra el govern de Yuwèri Museveni. El nou president txadià, Idris Déby, s'ha guanyat la confiança francesa prometent eleccions lliures i el respecte del pluralisme. Déby s'ha distanciat de hàbilment Líbia, que li havia facilitat l'armament necessari per enderrocar Hissen Habré (desembre 1990). El Front Patriòtic Ruandès (FPR),

VICTOR NAVARRO

integrat per l'ètnia tutsi, sembla que hagi cessat les seves accions contra l'exèrcit, després de signar l'acord de pau impulsat pel president del Zaire, Mobutu Sese Seko.

És, tanmateix, a la zona austral del continent on hi ha més motius d'optimisme. La signatura del tractat de pau entre el president angolès, José Eduardo Dos Santos, i el cap de la Unió Nacional per la Independència Total d'Angola (UNITA), Jonas Savimbi, feta el 31 de maig passat a Lisboa, liquida una guerra civil que ja havia començat abans de la sortida dels portuguesos, al 1975. La distensió internacional i els canvis produïts a Sud-àfrica han facilitat l'acord.

Les converses de pau que discorren a Roma, entre el govern moçambiquès i la guerrilla de la Resistència Nacional de Moçambic (Renamo), no acaben d'avançar.

La liquidació de l'*apartheid* és el més gran dels envits del continent. Sembla que no hi hagi cap recepta màgica per eixir sense tensions d'un règim abominable. El president sud-africà, Frederik de Klerk, i el vice-president del Congrés Nacional Africà, Nelson Mandela, estan entestats a aconseguir-ho, malgrat les seves diferències de criteri.

La manca de conflictes bèl·lics no garanteix l'estabilitat política. Així ho han

comprès els dirigents africans que s'han dedicat, aquest darrer any, a prometre el pluralisme, pressionats per la sempre present ex-metròpoli —en la majoria de casos França— i per una intel·lectualitat i una classe mitjana urbana que estan tipes de tanta incompetència i corrupció.

El continent més endarrerit en l'aspecte econòmic es dirigeix lentament, com es fan les coses a l'Àfrica, cap a la democratització. Si el multipartidisme no és garantia d'èxit econòmic i de bona gestió, està comprovat que el poder hegemònic solament condueix al desastre. L'Àfrica n'és una bona prova.

Antoni Castel